

Pielikums. Esošās situācijas apraksts

Ievads

2009. gada 1. janvārī stājās spēkā Jaunatnes likums. Saeima pieņēma Jaunatnes likumu ar mērķi uzlabot jauniešu – personu vecumā no 13 līdz 25 gadiem – dzīves kvalitāti, veicinot viņu iniciatīvas, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, kā arī atbalstot darbu ar jaunatni. Jaunatnes likums nosaka jaunatnes politikas īstenošanā iesaistītās personas un to kompetenci šīs politikas jomā, jauniešu līdzdalību jaunatnes politikas izstrādē un īstenošanā, kā arī pamatprincipus finansējuma piešķiršanai jauniešu iniciatīvām, līdzdalībai lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, kā arī darbam ar jaunatni.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk - CSP) datiem uz 2020. gada sākumu Latvijā dzīvoja 232 139 jauniešu, kas ir 12,2 % no iedzīvotāju kopskaita. Svarīgi ir apzināties, ka pēdējo 10 gadu laikā jauniešu īpatsvars Latvijas iedzīvotāju kopskaitā turpina samazināties - vēl 2011. gada sākumā 16,6 % no Latvijas iedzīvotājiem bija vecumā no 13 līdz 25 gadiem. tādējādi jauniešu īpatsvars šajā periodā samazinājās par vairāk nekā 1/4. Īpaši strauji sarūk 18-25 gadus vecu iedzīvotāju īpatsvars, 10 gadu laikā tas samazinājās par 38 % (no 11,7 % 2011. gadā līdz 7,3 % 2020. gada sākumā).

Tabula 2. Latvijas iedzīvotāju skaits, jauniešu (13-25 gadi) skaits un īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā

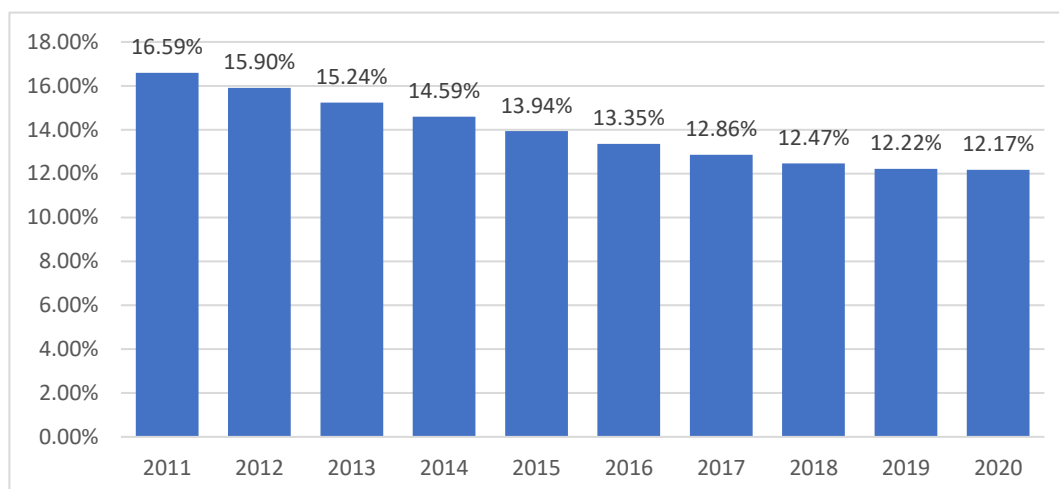
Datu avots: CSP dati, autoru aprēķins

Gads	Latvijas iedzīvotāju skaits	Jauniešu skaits	Jauniešu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā
2011	2074605	344276	16.59%
2012	2044813	325160	15.90%
2013	2023825	308435	15.24%
2014	2001468	291964	14.59%
2015	1986096	276817	13.94%
2016	1968957	262895	13.35%
2017	1950116	250741	12.86%
2018	1934379	241211	12.47%
2019	1919968	234596	12.22%
2020	1907675	232139	12.17%

Jauniešu īpatsvara samazināšanās saistāma gan ar dzimstības krišanu 20. gs. 90. gados, gan arī ar to, ka migrācijas saldo šai vecuma grupai ir negatīvs. Pēc CSP datiem, no 2011. līdz 2019. gadam kopējais migrācijas saldo 15-24 gadus vecu migrantu vidū sastādīja -21 824 jauniešus, kas ir 9 % no jauniešu skaita 2020. gada sākumā.

Attēls 1. Jauniešu īpatsvars Latvijas iedzīvotāju kopskaitā

Datu avots: CSP, autoru aprēķini

1. Rīcības virziens: Darba ar jaunatni kvalitātes stiprināšana

2013. gada 16. maijā ES Izglītības, jaunatnes lietu, kultūras un sporta ministru padomē tika apstiprināti secinājumi par kvalitatīva darba ar jaunatni ieguldījumu jauniešu attīstībā, labklājībā un sociālajā iekļautībā, kur ES dalībvalstis tika aicinātas darba ar jaunatni nodrošinājumā un praksē veicināt to, lai tiktu uzsvērtā kvalitāte, kā arī palīdzēt jaunatnes nozarei izveidot struktūras, darba metodes un saziņas kanālus, lai tā varētu uzrunāt vairāk jauniešu.¹

Jaunatnes likuma izpratnē darbs ar jaunatni ir uz jauniešiem orientēts plānotu praktisku pasākumu kopums, kas nodrošina jaunatnes politikas īstenošanu, jauniešu vērtīborientācijas veidošanos un vispārcilvēcisko vērtību nostiprināšanos.

Pamatuzdevumi darbā ar jaunatni ir šādi:

- 1) atbalstīt un veicināt jauniešu iniciatīvas, radot labvēlīgus apstākļus viņu intelektuālajai un radošajai attīstībai;
- 2) nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt dzīvei nepieciešamās prasmes, zināšanas un kompetences neformālās izglītības ceļā;
- 3) nodrošināt jauniešiem iespēju lietderīgi izmantot brīvo laiku;
- 4) nodrošināt jauniešiem viņu attīstības vajadzībām atbilstošas informācijas pieejamību.²

Latvijā darbu ar jaunatni īsteno valsts pārvaldes un pašvaldības iestādes, biedrības un nodibinājumi, tajā skaitā jaunatnes organizācijas, jauniešu iniciatīvu grupas u.c. atbilstoši dažādām jaunatnes politikas jomām.

Pašvaldībās veiktajam darbam ar jaunatni ir būtiska nozīme jaunatnes politikas attīstībā. Saskaņā ar Jaunatnes likumu "Pašvaldība, pildot savas funkcijas, veic darbu ar jaunatni, ievērojot jaunatnes politikas pamatprincipus un valsts jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus. Pašvaldība plāno darbu ar jaunatni, izstrādājot pašvaldības jaunatnes politikas

¹ <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/5ec2661a-d4df-11e2-bfa7-01aa75ed71a1/language-lv>

² Jaunatnes likums

attīstības plānošanas dokumentus. Pašvaldība nodrošina institucionālu sistēmu darbam ar jaunatni.”

Institucionālo sistēmu darbam ar jaunatni pašvaldībās veido:

- Jaunatnes lietu speciālists – persona, kas plāno, veic un koordinē darbu ar jaunatni. Jaunatnes lietu speciālists sadarbojas ar jaunatnes politikas īstenošanā iesaistītajām personām, izstrādā priekšlikumus jaunatnes politikas pilnveidei, īsteno un koordinē informatīvus un izglītojošus pasākumus, projektus un programmas jaunatnes politikas jomā, sekmē jauniešu pilsonisko audzināšanu, veicina jauniešu brīvprātīgo darbu un līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē, konsultē jauniešus jaunatnes politikas jomā, tajā skaitā par pasākumu, projektu un programmu izstrādi un īstenošanu, kā arī veicina jauniešu personības attīstību.
- Jaunatnes darbinieks – persona, kas veic darbu ar jaunatni, iesaistot jauniešus darba ar jaunatni īstenošanā un izvērtēšanā; nodrošina aktivitātes un brīvā laika pavadīšanas iespējas jauniešiem vietējā līmenī; līdzdarbojas starptautisku pasākumu un projektu īstenošanā, konsultē jauniešus par viņiem aktuālajām tēmām; nodrošina informācijas pieejamību un apriti par jaunatnes politikas jautājumiem.
- Jauniešu centrs – pašvaldības iestāde vai struktūrvienība, kuras mērķis ir veicināt pašvaldības jauniešu iniciatīvas, līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē. Tā ir vieta, kur jauniešiem tiek izveidota draudzīga, atvērta un atbalstoša vide, tiek piedāvātas iespējas kopīgi plānot brīvā laika lietderīgu pavadīšanu, iegūt aktuālu informāciju un palīdzību dažādās dzīves situācijās, arī saistībā ar projektu izstrādi un īstenošanu, konfliktu risināšanu u.c.
- Jauniešu dome – viens no jauniešu līdzdalības veidiem pašvaldībā, kas sekmē pašvaldības jauniešu sadarbību, jauniešu līdzdalību pašvaldības lēmumu pieņemšanas procesā, pieredzes apmaiņu un iniciatīvas. Jauniešu domes sastāvā iekļauj izglītojamo pašpārvalžu, jauniešu iniciatīvu grupu un jaunatnes organizāciju pārstāvjus.
- Jaunatnes lietu konsultatīvā komisija - pašvaldības domes apstiprināts līdzdalības mehānisms vietējā līmenī, kas veicina pašvaldības darba ar jaunatni plānošanu un īstenošanu, kā arī jauniešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā.

Pēc IZM datiem 2017. un 2018. gadā no 119 pašvaldībām 10 pašvaldībās nebija neviena darbinieka darbam ar jaunatni. Neviena jauniešu centra 2017. gadā nebija 32 pašvaldībās, bet 2018. gadā – 36 pašvaldībās. 2019. gadā no 101 pašvaldības, kas sniedza datus par darbu ar jaunatni, 15 pašvaldībās nebija neviena pašvaldības algota darbinieka darbam ar jaunatni (t.sk. trīs pašvaldībās darba ar jaunatni funkcija bija deleģēta NVO), savukārt neviena pašvaldības vai NVO uzturēta jauniešu centra 2019. gadā nebija vismaz 14 pašvaldībās.

Lai nostiprinātu darbu ar jaunatni pašvaldību līmenī, nepieciešams, lai tā būtu īstenota kā pašvaldību autonomā funkcijā visās pašvaldībās. Minimālās darba ar jaunatni infrastruktūras, materiāli tehniskās, kā arī cilvēkresursu bāzes noteikšana sniegs vienlīdzīgas iespējas jauniešiem neatkarīgi no viņu dzīvesvietas.

IZM īpašu uzmanību ir pievērsusi jaunatnes politikas attīstībai vietējā līmenī, izstrādājot rekomendācijas pašvaldībām darbam ar jaunatni, sniedzot metodisko atbalstu pašvaldībām, kā arī atbalstot pašvaldību jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus izstrādi. Izglītības un zinātnes ministrija sniedz atbalstu pašvaldību iniciatīvām jaunatnes politikas īstenošanā,

atbalstot jauniešu centru darbību pašvaldībās, tos nodrošinot ar materiāli tehnisko bāzi un koordinējot, kā arī pašvaldībās tiek veicināts jauniešu veselīgs dzīvesveids un lietderīga brīvā laika izmantošana, palielinot jauniešu iespējas īstenot fiziskās aktivitātes, organizējot pasākumus un realizējot jauniešu iniciatīvu atbalstošus projektus.

2. Rīcības virziens: Darba ar jaunatni sistēmas izveide un attīstība

Pašvaldību darba ar jaunatni veicēji saskaras ar grūtībām rast finansējumu jaunajām iniciatīvām un jaunatnes jomai kopumā: pēc IZM datiem 2017. gadā no 119 pašvaldībām 26 pašvaldībās netika piešķirts atsevišķs finansējums darbam ar jaunatni, 2018. gadā – 21 pašvaldībā. 2018. gadā tikai 69 no 119 pašvaldībām tika piešķirts finansējums jauniešu iniciatīvām un 84 pašvaldības bija piesaistījušas finansējumu projektu konkursos. 2019. gadā no 101 pašvaldības, kas sniedza datus par darbu ar jaunatni, 14 pašvaldībās netika nodrošināts ikgadējs finansējums darba ar jaunatni sistēmas uzturēšanai, 20 pašvaldībās netika nodrošināts finansējums jauniešu iniciatīvām, kā arī 21 pašvaldībā netika piesaistīts finansējums jaunatnes jomas projektu īstenošanai.

Jāatzīmē, ka šobrīd kopumā nepastāv skaidra un caurskatāma sistēma, kas un ko finansē darbā ar jaunatni. Nosacīti pastāv dalījums: valsts budžeta finansējums, pašvaldību budžeta finansējums, ES u.c. programmu finansējums. Tomēr tas nav loģiski strukturēts un caurskatāms. Piemēram, pašvaldību novirzīto finansējumu darbam ar jaunatni nav iespējams konkrēti identificēt, jo katrā pašvaldībā pastāv atšķirīga prakse finansējuma uzskaitē un attiecināšanā uz konkrētiem sektoriem (izglītība, kultūra, sports u.tml.). Savukārt starp nacionālo un pašvaldību finansējumu nav skaidra nodalījuma, kādas aktivitātes tiek finansētas no viena vai otra avota.³ Ilgtspējīga finansēšanas modeļa darba ar jaunatni īstenošanai valsts, pašvaldību un nevalstisko organizāciju līmenī sniegs būtisko ieguldījumu darba ar jaunatni sistēmas attīstībai.

2019. gada novembrī apstiprinātajos ES Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumos par digitālo darbu ar jaunatni⁴ tiek norādīts, ka „digitālais darbs ar jaunatni” ir proaktīva digitālo plašsaziņas līdzekļu un tehnoloģiju izmantošana darbā ar jaunatni vai pievēršanās tiem darbā ar jaunatni. Digitālie plašsaziņas līdzekļi un tehnoloģijas darbā ar jaunatni var būt gan instruments, gan darbība, gan saturs.

Šajos secinājumos tiek arī atzīts, ka “Digitālo līdzekļu lietotprasmei un citām 21. gadsimtā vajadzīgām prasmēm ir izšķiroša nozīme jauniešu neatkarībā, sociālajā integrācijā, nodarbināmībā un ikdienas dzīvē”, kā arī tiek sniegti ieteikumi dalībvalstīm par digitālā darba ar jaunatni attīstību.

Šie secinājumi kļūst vēl aktuālāki Covid-19 pandēmijas izraisītās situācijas kontekstā, jo šajā laikā darbs ar jaunatni nevarēja notikt ierastā klātienes formātā, un darba ar jaunatni veicējiem bija jāpielāgojas esošajiem ierobežojumiem. Ne visi bija spējīgi to izdarīt, un darbs ar jaunatni 2020. gada pavasarī nenotika 15 no 101 pašvaldības, kas piedalījās Izglītības un zinātnes ministrijas veiktajā aptaujā 2020. gada vasarā. Puse no aptaujātajām pašvaldībām norādīja, ka tām būtu nepieciešams papildus metodiskais vai informatīvais atbalsts par digitālā darba ar jaunatni īstenošanu.

³ http://jaunatneslietas.lv/sites/default/files/2019-12/IZM_JPIP_Vidusposma_izv%C4%93rt%C4%93jums_2019.pdf

⁴ [Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumos par digitālo darbu ar jaunatni](#)

Vēl viens izaicinājums, kas ir raksturīgs jaunatnes jomai – tā ir augsta kadru mainība: aptuveni 1/3 darbā ar jaunatni iesaistīto nostrādā tikai 2-3 gadus pirms darba maiņas.⁵ Atbalsta pasākumi darba ar jaunatni veicējiem ir svarīgs priekšnosacījums darba ar jaunatni attīstībai. Mūsdienās notiek straujas pārmaiņas tehnoloģiju attīstībā un informācijas aprītē. Ļoti tieši ar to saskaras jaunatnes darbinieki, kuriem neatkarīgi no sava vecuma ir jāspēj noorientēties mainīgajos komunikācijas veidos ar jauniešiem, izmantojot interneta platformas, spējot jebkuru informāciju pasniegt tā, lai tas ieinteresētu jauniešus, piemēram, pārvaldot vizuālo komunikāciju un precīzu vēstījuma nodošanu. Bez tam ir brīvi jāpieņem un jāizprot jauniešu vērtības, lai varētu atrast ar viņiem kopīgu valodu un panākt iecerētos mērķus darbā ar jauniešiem.’

Lai nodrošinātu darba ar jaunatni kvalitāti, ik gadu IZM organizē mācības pašvaldību jaunatnes lietu speciālistiem. Ikgadēji vidēji 20 jaunatnes lietu speciālisti iegūst apliecības par apmācību programmas 80 akadēmisko stundu apjomā apgūšanu, kas nodrošina iespēju uzsākt darbu ar jaunatni Latvijas pašvaldībās. 2019. gadā IZM uzsāka mācību programmas īstenošanu, kurās ietvaros savas profesionālās kompetences uzlabo pašvaldību un NVO jaunatnes darbinieki.

3. Rīcības virziens: Plašākas un aktīvākas jauniešu līdzdalības veicināšana

Viens no jaunatnes politikas pamatprincipiem ir jauniešu līdzdalība - nodrošināt jauniešiem iespēju iesaistīties jaunatnes politiku ietekmējošu lēmumu apspriešanā pirms to pieņemšanas,⁶ attīstot jauniešu pilsoniskās iemaņas, piederības sajūtu Latvijai un Eiropai un stiprinot demokrātisko vērtību cieņu. Lai arī kopš neatkarības atgūšanas Latvija spērusi lielu soli pilsoniskās līdzdalības attīstībā, tomēr šajā jomā vēl ir daudz vietas izaugsmei. Latvijas jaunieši ir ļoti distancēti no lēmumu pieņemšanas procesiem. Pēc IZM datiem tikai 8 % jauniešu uzskata, ka viņiem ir augstas iespējas ietekmēt lēmumus savā pašvaldībā, par augstām iespējām ietekmēt lēmumus valsts līmenī pārliecināti ir tikai 5 % jauniešu. *Eurobarometer* dati liecina, ka politisko partiju darbībā iesaistās tikai 4 % jauniešu.

Šobrīd arī starp Baltijas valstīm Latvijā ir zemākais jauniešu skaits, kuri iesaistās sabiedriskās aktivitātēs: tikai 19 % jauniešu apmeklē jauniešu centrus, 17 % iesaistās nevalstisko organizāciju darbībā un 24 % - jauniešu projektos.⁷ Skolēnu pilsoniskās kompetences līmenis Latvijā ir zemākais starp Baltijas jūras reģiona demokrātiskajām valstīm un trešais zemākais starp Eiropas valstīm. Skolēni Latvijā kā pilsoniskās izglītības satura pamattēmu izceļ dabas aizsardzību (84 %), taču tēmas par balsošanu dažāda līmeņa vēlēšanās, likumdošanas procesu, problēmu risināšanu sabiedrībā, ārpolitikas jautājumus un ekonomiku kā nozīmīgus min tikai 40-50 %, kas sastāda mazāk nekā pusi no aptaujātajiem skolēniem.

Priekšstatu par demokrātijas un līdzdalības nozīmi skolās vecumā veido arī skolēnu un audzēkņu pašpārvalžu darbība. Iesaistoties pašpārvalžu aktivitātēs, jauniešiem ir iespēja iegūt līdzdalības pieredzi, praktiski attīstīt pilsoniskās kompetences, mācīties sadarboties un sniegt savu ieguldījumu izglītības iestādes attīstībā.

Svarīga loma jauniešu pilsoniskās kompetences attīstībā ir nevalstiskajām organizācijām. Latvijā 2020. gada beigās bija reģistrētas 39 jaunatnes organizācijas, no tām 6 nacionāla mēroga jaunatnes organizācijas, kurām ir tiesības saņemt valsts atbalstu ne tikai iniciatīvu

⁵ http://jaunatneslietas.lv/sites/default/files/2019-12/IZM_JPIP_Vidusposma_izv%C4%93rt%C4%93jums_2019.pdf

⁶ Jaunatnes likums: <http://likumi.lv/ta/id/175920-jaunatnes-likums>

⁷ Pētījums “Jauniešu labbūtība Baltijas valstīs” (https://youthpitstop.com/app/uploads/2019/02/Well-being-of-Young-People-in-the-Baltic-States_2018_LATVIA.pdf)

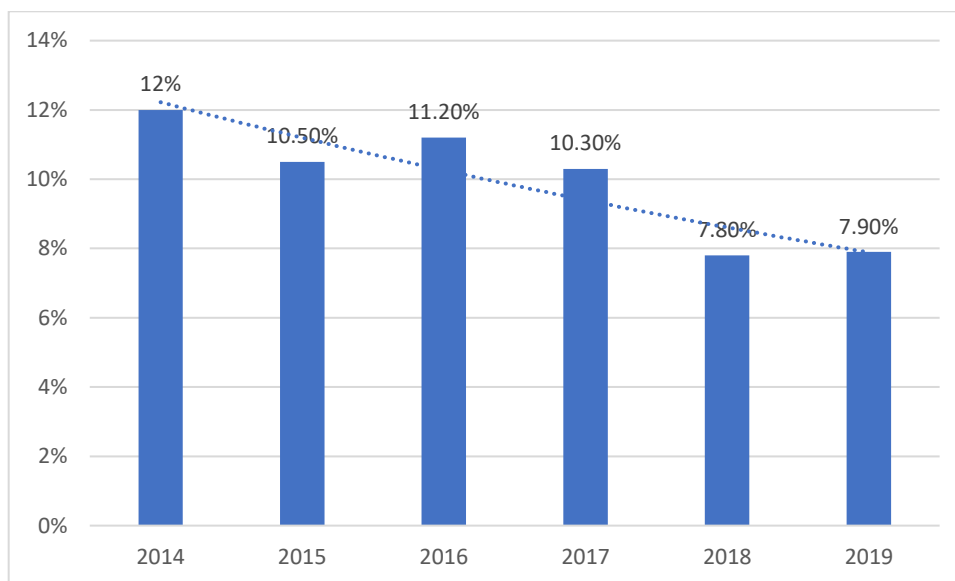
īstenošanai, bet arī darbības nodrošināšanai. Saskaņā ar Jaunatnes likumu jaunatnes organizācijas veic darbu ar jaunatni – tās ir biedrības, kurās vismaz divas trešdaļas ir bērni un jaunieši vai arī vairākas biedrības, kurās kopā vismaz divas trešdaļas biedru ir bērni un jaunieši, biedrības valdē ir nodrošināta jauniešu līdzdalība, turklāt viens no jaunatnes organizāciju mērķiem ir veicināt jauniešu iniciatīvas un līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē.⁸

4. Rīcības virziens: Darba tirgum un patstāvīgai dzīvei nepieciešamo prasmju un iemaņu apguves veicināšana

Jaunieša vecumā cilvēks pakāpeniski sagatavojas patstāvīgai dzīvei – savas karjeras veidošanai, materiālās labklājības nodrošināšanai, savas personīgās dzīves telpas iekārtošanai. Tomēr laiks, kamēr jaunieši sāktu strādāt savā izvēlētajā profesijā un saņemt par to atbilstošu atalgojumu, var būt izaicinājumiem pilns. Par to liecina fakts, ka jauniešu bezdarba līmenis salīdzinājumā ar kopīgajiem bezdarba rādītājiem, ir teju trīs reizes augstāks - pēc CSP datiem 2020. gada 3. ceturksnī Latvijā jauniešu (vecuma grupa 15-24 gadi) bezdarba līmenis bija 14,8 %, kas ir visaugstākais bezdarba līmenis, salīdzinot ar citām vecuma grupām. Pēc *Eurostat datiem* Latvijā 2019. gadā bija 7,9 % jauniešu vecumā no 15–24 gadiem, kuri nemācījās un nestrādāja (NEET).

Attēls 2. 15–24 gadus vecu personu īpatsvars, kuras nav iesaistītas izglītībā vai darba tirgū (NEET)

Datu avots: Eurostat

Attiecīgi ir ļoti būtiski sniegt jauniešiem atbalstu, lai viņš skaidrāk apzinātos savas stiprās puses un intereses, apjaustu, kā tās var būt noderīgas sabiedrībai, lai viņš varētu sekmīgi iekļauties darba tirgū vai arī veidot savu uzņēmumu. Šai ziņā nozīmīga loma ir kompetenču pieejai mācību saturā, taču bez tā nepieciešams jauniešiem sniegt konsultācijas savai personīgajai izaugsmei, savu mērķu apzināšanai un iespēju gūt praktisku pieredzi savā izvēlētajā profesijā. Būtiska loma darba tirgum nepieciešamo prasmju apguvē ir t.s. mīkstajām prasmēm (*soft skills*), tostarp komunikācijas prasmēm, komandas darbam, kritiskajai domāšanai, līdera prasmēm, attīstošiem uzskatiem un darba ētikai. Tās jauniešiem var apgūt arī ārpus skolas – iesaistoties neformālās izglītības aktivitātēs un brīvprātīgajā darbā, kas attiecīgi

⁸ <https://likumi.lv/ta/id/175920-jaunatnes-likums>

ir jaunatnes politikas kompetencē. Ļoti būtiska ir arī jaunieša pašapziņa – ticība, ka viņš pārvarēs izaicinājumus un gūs panākumus darbā.

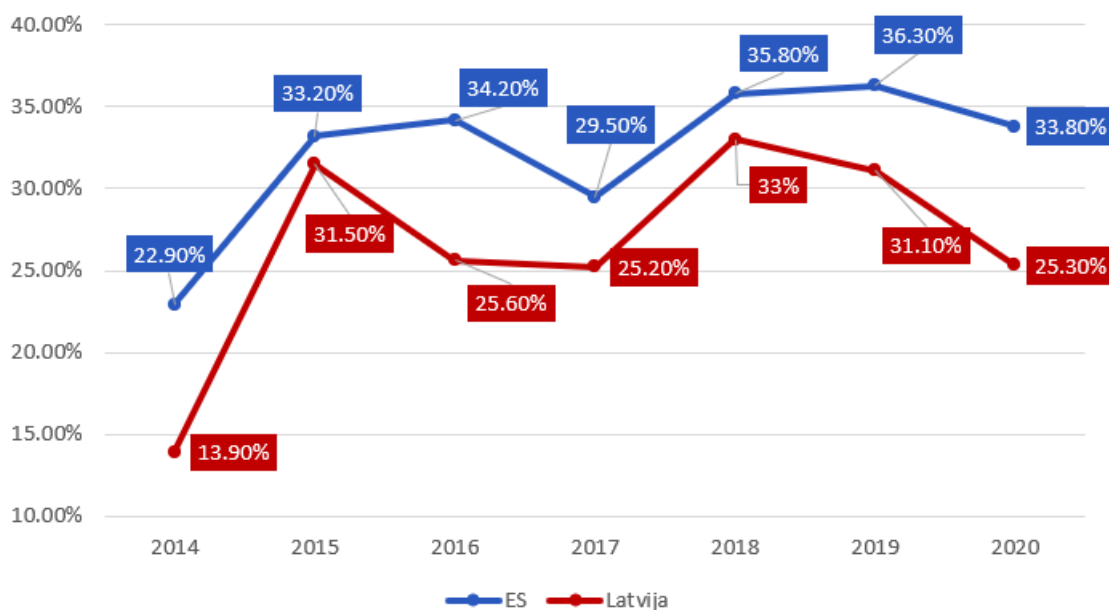
5. Rīcības virziens: Jauniešu ar ierobežotām iespējām iekļaušanas veicināšana

Viens no jaunatnes politikas pamatprincipiem ir vienlīdzīgu iespēju princips — nodrošināt jauniešiem iespēju bez jebkādas diskriminācijas aktīvi piedalīties sabiedriskās, politiskās, kultūras un ekonomiskās dzīves aktivitātēs. Iekļaujoša un vienlīdzīga sabiedrība joprojām ir liels izaicinājums. Ienākumu nevienlīdzības Džini koeficients Latvijā ir augstāks par Eiropas vidējo rādītāju. Pēc Eurostat datiem 2019. gadā 23,2 % 15-24 gadus vecu jauniešu Latvijā bija pakļauti nabadzības vai sociālās atstumtības riskiem.

2014.-2020. gadā apstiprinātajos programmas „Erasmus+” jaunatnes jomas projektos jaunieši ar ierobežotām iespējām iesaistījušies vidēji Eiropā 32,2 % gadījumos, Latvijā šis rādītājs ir 26,5 %. 2018.-2020. gadā apstiprinātajos programmas „Eiropas Solidaritātes korpus” projektos jaunieši ar ierobežotām iespējām iesaistījušies vidēji Eiropā 46,0 % gadījumos, kamēr Latvijā tie bija 44 % gadījumu.⁹

Attēls 4. Jauniešu ar ierobežotām iespējām īpatsvars no kopējā dalībnieku skaita programmas „Erasmus+” jaunatnes jomas apstiprinātos projektos

Datu avots: JSPA

Saskaņā ar programmas “Erasmus+” definējumu, jaunieši ar ierobežotām iespējām ietver šādas apakšgrupas:

- jaunieši ar fizisku vai garīgu invaliditāti;
- jaunieši, kuriem ir mācīšanās grūtības;
- jaunieši, kuriem ir ekonomiskie šķēršļi (zems dzīves līmenis, maznodrošinātie, bezpajumtnieki, ilgstošie bezdarbnieki, parādnieki);
- jaunieši ar kultūru atšķirībām (imigranti, bēgļi, etniskās minoritātes, jaunieši ar grūtībām kultūrā un valodas apgūšanā);

⁹ JSPA dati

- jaunieši ar veselības problēmām (kuriem ir hroniskās saslimšanas, smagas saslimšanas vai psihiatriski traucējumi);
- jaunieši, kuriem ir sociālie šķēršļi (vecuma, dzimums, etniskās, seksuālās, invaliditātes diskriminācija, anti-sociāla vai riskanta uzvedība, vientuļie vecāki, bāreņi, bijušie ieslodzītie, vielu un procesu atkarīgie);
- jaunieši, kuriem ir ģeogrāfiskie šķēršļi (jaunieši no ļoti attāliem lauku reģioniem, lauku jaunieši, jaunieši, kuriem ir ierobežotas pakalpojumu iespējas).

Lai šo grupu jaunieši nenonāktu sociālā riska grupā, daba ar jaunatni veicējiem svarīgi viņus izprast kā svarīgu mērķa grupu un īpaši veicināt šo jauniešu iekļaušanu aktīvo jauniešu vidū un sabiedrībā.